

TÜRK YURDU

Türk Ocakları Genel Merkezi Aylık Yayın Organıdır.
Yerel Süreli Yayın • Basıldığı Tarih: 10.05.2015 • ISSN1300-2333
7. Devre • Cilt 35 (67) • Sayı: 333 (694) • 104. Yıl

SAHİBİ

Prof. Dr. **Mehmet ÖZ**
(Türk Ocakları Basın, Yayın ve Eğt. Hiz. İşl. Adına)

GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Dr. **Fahri ATASOY**

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Yrd. Doç. Dr. **İbrahim ATABEY**

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Fatma AÇIK Prof. Dr. Haldun EROĞLU
Doç. Dr. Erdal AKSOY Yücel HACALOĞLU
Doç. Dr. Bahri ATA Prof. Dr. Nakış KARAMAĞARALI
Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN Prof. Dr. Yunus KOÇ
Doç. Dr. Levent BAYRAKTAR Doç. Dr. İbrahim MARAŞ
Prof. Dr. Ali BİRİNCİ Ömer ÖZCAN
Doç. Dr. Turhan ÇETİN Doç. Dr. Serdar SAĞLAM
Tuna AKÇAY Galip ERDEM

TÜRK YURDU HAKEMLİ DERGİDİR

GENEL MERKEZ

Türk Ocağı Caddesi, Prof. Dr. Osman Turan Sokağı, No: 1
Balgat/ANKARA Tel: 90 (312) 284 35 90

İDARE YERİ

Sezenler Cad. 4/12 Sıhhiye/ANKARA
Tel-Belgegeçer: 90 (312) 229 69 74

YAZIŞMA ADRESİ

PK 429 Yenışehir / ANKARA
Elmek: turkyurdu@turkyurdu.com.tr
Web Sitesi: www.turkyurdu.com.tr
Facebook: TurkYurduDergisi | Twitter: TurkYurduDergi

Büro: Yaşar GİRGIN

Teknik Düzenleme: **Emel SEMERCİ**

Abonelik Bilgileri

Yıllık Abone Bedeli: 120 TL • 2 Yıllık 200 TL
Kurumlar İçin Yıllık Abone Bedeli: 180 TL

Avrupa İçin 100 Avro, Diğer Ülkeler İçin 120 Dolar
Türk Ocakları Basın Yayın ve Eğitim Hizmetleri İşletmesi
Ziraat Bankası Ankara Necatibey Şubesi

IBAN No: **TR15000100079506564635001** • Posta Çeki Hesap No: **257311**
Abonelik ücretini yatanlar abonebilgi@turkyurdu.com.tr adresine bilgi verebilir.

Yayımlanan yazıların muhtevasına ait sorumluluk yazarlara aittir.
Yayımlanacak yazılar üzerinde yazardan müsaade alınarak gerekli düzeltmeler yapılabilir. Gönderilen yazılar yayımlansın, yayımlanmasın iade edilmez.

TÜRK OCAKLARI GENEL MERKEZ YÖNETİM KURULU

Genel Başkan: Prof. Dr. Mehmet ÖZ Üye: Prof. Dr. Yunus KOÇ
Genel Başkan Yardımcısı: Prof. Dr. Filiz AVŞAR Üye: Doç. Dr. Mehmet ARHAN
Genel Sekreter: Prof. Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ Üye: Doç. Dr. Mehmet Akif OKUR
Genel Muhasip: Aziz Kâmil YILMAZ Üye: Dr. Fahri ATASOY
Genel Sekreter Yardımcısı: Doç. Dr. Emrah ŞENEL Üye: Yrd. Doç. Dr. Bülent AKSOY
Genel Sekreter Yardımcısı: Osman OKTAY

DENETLEME KURULU

Başkan: Prof. Dr. Rasih DEMİRCİ
Üye: Yrd. Doç. Dr. İbrahim ATABEY
Üye: Mustafa Asım MUTLU

Tasarım: AREN Tanıtım Hiz. Ltd. Şti. 0.312 430 70 81 • www.arentanitim.com.tr

Baskı: EPAMAT Matbaacılık Bas. Yay. Tan. Tic. San. Ltd. Şti.

EDİTÖR

Türkçülük Üzerine Yeniden Düşünmek

Her Mayıs ayında içimizde buruk duygular kabarır. 3 Mayıs 1944 tarihinde, Türkiye’de “Türkçülük”ten yargılanan dava adamlarının beraat etmesini bayram ilan etsek de zihnimizde canlanan sorulardan kurtulamayız. Cumhuriyet, Türk milleti için yeni bir başlangıçtır ve Türk milliyetçiliğinin bir zaferidir. Türk milletinin karanlık bir döneminde ufku aydınlatmaya çalışan Türkçülerin büyük mücadelesi sonucu, yıkılan bir imparatorluğun içinden bir millî devlet çıkarmak büyük bir başarıdır. Özellikle, sizi yıkmaya ve yok etmeye karar vermiş emperyalist güçler karşısında bunu başarmanın değeri daha da anlam kazanır. Bu bakımdan 19 Mayıs 1919 tarihi de ayrı bir anlam taşımaktadır. Bu tarihte başlayan Millî İstiklal Savaşı sürecinde, 23 Nisan 1920’de, Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin toplanması ve zaferden sonra 29 Ekim 1923’te Cumhuriyet’in ilan edilmesi, “millî devlet” yolundaki sağlam temelleri ortaya koyar.

Millî bir devlet olarak kurulan genç Cumhuriyet’in politikalarının da millî olması beklenir. İlk zamanlarda öyledir de... Fakat zamanla Türk’ten, Türk kültüründen, Türkçülükten bir rahatsızlık duyulduğu gözlenir. Türkiye’de Türk olmaktan, Türkçü ve Turancı olmaktan dolayı insanlar tutuklanır, tabutluklarda işkence görür ve yargılanır. 1944’te meydana gelen bu olaydan 36 sene sonra benzeri bir dava, Mamak zindanlarında tekrarlanır. Şaşırtıcı olan zaten budur. Türk Yurdu olarak bu şaşırtıcı süreci doğru analiz edebilmek için, millî şuur sahibi Türk aydınlarını konuyu değerlendirmeye davet ediyoruz. Bu sayımızda, değerli dostumuz Doç. Dr. Erdal Aksoy editörlüğünde bir dosya hazırladık. Dosyaya yazılarıyla katkıda bulunan akademisyen dostlarımıza ve özellikle 1944 Türkçülük Davası’nı konuşma fırsatı bulduğumuz değerli büyüğümüz Yücel Hacaloğlu ağabeyimize çok teşekkür ediyoruz. Konuyla ilgili analizlerin devam etmesini diliyoruz. Bugün bize “ulusalci” tavırlarla akıl vermeye kalkanların da bu konuda düşünmesinde fayda var. Türkiye’yi millî devlet rayından çıkaran nedir? Yetişen, okumuş genç nesiller neden solcu ve sosyalist zihniyete sahip oldular?

Milletler arasındaki büyük mücadelelerde, tarih boyunca sürekli öne çıkan Türk milleti, dünya tarihinin de önemli aktörleri arasına girmiştir. Türklerin tarihteki ilk büyük mücadelesi, Çin gibi büyük ve köklü bir millete karşı olmuş, “Kürşat ve Kırk Yiğitler Efsanesi” kahramanlığın simgesi hâline gelmiştir. Çin Seddi’ni saymıyoruz bile.

Batı’ya yöneldiğimizde karşılaştığımız büyük milletler ve devletler ile mücadelemiz sürmüştür. Anadolu’ya geldiğimizde düşmanımız, zamanın en köklü ve büyük gücü Doğu Roma İmparatorluğu’dur. Bu mücadelede İstanbul’u fethetmek kızıl el-mazarı olmuş ve nihayet bir Mayıs günü hedefe ulaşılmıştır. Son büyük mücadelemiz, Çanakkale’de yedi düvele karşı verilmiştir. Yunan ordusu ise emperyalistlerin başımıza musallat ettiği bir piyon durumundadır. Şimdilerde başımıza bela edilen piyon, PKK ve bağlı örgütlerdir. Dertleri, Kürtler ile bin yıllık kardeşlik hukukumuzu kan davasına çevirip yeniden yükselişe geçen Türk gücünü boğmaktır. Türk’ün düşmanı, emperyalistlerin önümüze sürdüğü ne Yunan ne Ermeni ne de Kürt piyonlarıdır. Bizi piyonlarla engellemeye çalışanlar başaramayacaktır. Türk milliyetçiliği, bir karşıtlık davası değildir. Türk milliyetçilerinin davası, Türk milletinin davasıdır. Türk Yurdu, bu dava uğruna fikir ve kültür alanında mücadeleye sizlerin desteği ile devam edecektir.

Dr. Fahri ATASOY

İÇİNDEKİLER

3

Mehmet ÖZ

Türkiye'nin Seçimi ya da Türk-İslam Dünyasının Geleceği

6

Nuri GÜRGÜR

*-Bugünkü Eğitim Kalitesiyle Az Gelişmişlik Çemberini Kıramayız
-Kıbrıs'ta Sular Isırırken*

10

Dursun YILDIRIM

Bir Kez Daha Turqia/ Türklerin Anayurdu

13

Abdulkadir İLGEN

Âlimin Müdahanesi ve Konformizm

15

Süleyman ERYİĞİT

Var Olmanın Anlamı Üzerine

18

Haldun EROĞLU

Eleştirinin Eleştirisi

21

Altan ÇETİN

*Bir İntisab Asabiyesi Güncellemesi Olarak
Dokuz Işık Prensibine Bakış*

24

Reha YILMAZ

Küreselleşen Dünyada İranlı Oyunlar

29

DOSYA

Cumhuriyet, Milli Devlet ve Türkçülük Davası

30

Mustafa TURAN

Türk Millî Devleti'nin İnşasında Tarihî Süreç ve Gerekçeler

35

Erdal AKSOY

Mümtaz Turhan'a Göre Batı Avrupa'da Millet İnşa Süreci

39

Şenol DURGUN

Ulus İnşa Sürecinde İrkçi Tesirler

45

Fatma Açık

Yeri Olanın İli Olur, İli Olanın Dili Olur

49

Mustafa YILMAZ

Millî Şef: İsmet İnönü

52

Rüştü KAYA

Osmanlı Modernleşmesinin Son Halkası: "Cumhuriyet"

56

Ömer ÖZCAN

Türkçülüğe Karşı Haçlı Seferi: 3 Mayıs 1944

62

SÖYLEŞİ/Erdal AKSOY

Yücel Hacıoğlu ile 3 Mayıs 1944 Üzerine

68

Ferit Meftun HARMANKAYA

KKTC'nin Devletleşme Süreci

72

Nazan ÇOLAK

Tataristan'ın Kültürel Yapısı

76

İbrahim ATABEY

Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu: Türkçe Giderse Türkiye Gider

78

Osman OKTAY

Orhun'un Kaynağında

83

Mustafa ÇETİN

"Bu Şarkı Kimin?" Belgeseli Üzerine

84

A. Filiz YAVUZ AVŞAR

Sular Kızıl Akacak

85

Metin DEMİRSOY

TÜRK DÜNYASINDAN

87

BASIN AÇIKLAMASI

*Türk Ocakları Genel Merkezinin
1915 Olayları Hakkındaki Açıklaması*

88

Emel SEMERCİ / Can GÜLEÇOĞLU

TÜRK OCAKLARINDAN

96

Serdar SAĞLAM

ÇİZGİLER

TÜRK MİLLÎ DEVLETİ'NİN İNŞASINDA TARİHÎ SÜREÇ VE GEREKÇELER

Mustafa TURAN *

Birinci Dünya Harbi'nde yenilen ve şartları ağır bir antlaşma imzalayan Osmanlı Devleti, artık tarihten çekilirken Türk milletinin giriştiği İstiklâl Harbi sonunda o enkaz üzerinde yeni bir Türk devleti hayat bulmuştur. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hangi esaslar üzerine kurulduğu ve kuruluş felsefesi, üzerinde durulan ve durulmaya değer bir konudur. Zira yeni Türk devletinin kuruluşunu sadece İstiklâl Harbi'nde kazanılan başarılarla bağlamak yeterli olmayacaktır. Altı asır kesintisiz hayatini sürdüren Osmanlı Devleti'nin çözülme/yıkılış sürecinde karşı karşıya kaldığı netameli meseleler veku-rulan yeni dünya düzeninde muhasım devletlerin takip ettikleri politikalar ile bu dönemde kabul gören fikriyat, Millî Mücadele'nin asıl ve tarihi sebeplerini oluşturduğu gibi esasen yeni Türk devletinin kuruluş esaslarını da belirlemiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nden pek çok şey tevarüs etmişse de yeni Türk devletinin, yönetim biçiminden toplum yapısına kadar Osmanlı devlet ve toplum yapısından tamamen farklı bir zemine oturması da bizi yeni Türk devletinin kuruluş esaslarını düşünmeye zorlamaktadır. Bu itibarla Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşunu sağlayan sebepler, Osmanlı Devleti'nin yıkılış sürecinde aranmalıdır.

Başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere yeni Türk devletini kuran kadro, Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı dönemde yaşamış, bu süreçte devletin atlattığı badireleri ve yıkılışını görmüş, devletin kurtuluşu üzerinde düşünmüş ve dersler çıkarmış insanlardan oluşuyordu. Devleti kurtarmak için çareler arayan Osmanlı münevverinin neredeyse bir asırdır ileri sürdüğü ve tartıştığı fikirlerin de bu kadro üzerinde müessir olduğu aşikârdır.

Hâkimiyetin kaynağının millet olduğunu düşünen Osmanlı münevveri, Batı dünyasında Fransız İhtilali'nden sonra ileri sürülen fikirlerden ve ortaya

çıkan gelişmelerden hareketle hâkimiyetin millete verilmesi gerektiği kanaatini taşıyordu. Burada ortaya çıkan en önemli mesele, çok milletli ve kültürlü bir yapıdaki Osmanlı toplumunda milletin kimliğinin ne/nasıl olacağıdır.

Yakın Çağ'ın başlarından itibaren yıkılmaya yüz tutan Osmanlı Devleti'nde, 19. yüzyılın sonlarına gelince Türk unsurun devlette ne kadar hâkim olduğu, başka bir ifade ile millî hâkimiyetin olup olmadığı hususu, üzerinde durulması gereken bir meseledir. Batılı büyük devletlerin Osmanlı ülkesini paylaşmak ve tasfiye etmek üzere harekete geçtikleri bu yüzyılda, Osmanlı millet sisteminin çözülmesi ile zaten dağılmakta olan devlette Türk unsurun etkin bir hâkimiyetinden söz edilemez. Ancak devlet yönetiminde millî hâkimiyetin zayıflamasına karşılık savaşlar ve isyanlar sebebiyle Türk münevverinde millî hâkimiyet fikrinin güçlendiği de bir gerçektir.

19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin, devletlerarası ilişkilerde inisiyatifi kaybettiği, Batılı devletlerce baskı altına alındığı bir dönemdir. Bu dönemde Osmanlı toprakları bir yandan muhasım devletler tarafından zapt ve istila edilirken bir yandan da Osmanlı camiasından ayrılmak isteyen gayrimüslim unsurların isyanları başlamıştı.

Heterojen toplum yapısıyla Osmanlı Devleti'nin, 1789 Fransız İhtilali'nden etkilenmesi kaçınılmaz ise de Osmanlı toplum yapısının çözülmesi sadece Fransız İhtilali ile ortaya çıkan fikriyat ile izah edilemez. Yeni dünya düzenini kurmak isteyen Batılı devletler, paylaşımı gerçekleştirmek için Osmanlı Devleti'ne doğrudan müdahale edebilecek nüfuz alanları oluşturmaya çalışıyorlardı. Bunun için artık imtizacın bozulmaya başladığı Osmanlı toplum yapısı üzerinden politikalar yürütmeye başlayan Batılı devletlerin Osmanlı Devleti'ni parça-

lamak ve paylaşmak arzuları ile Osmanlı tebaası olan gayrimüslim unsurların müstakil devletler kurmaları örtüşünce mesele Müslüman Türk milletinin sistemli bir şekilde imhasına dönüşmüştür.

Balkan halkları içinde bağımsızlığını elde eden ilk millet Yunanlılar olmuştur. Osmanlı Devleti/toplumu içinde imtiyazlı bir konumda bulunan Rumlar, 1821'de Mora'da isyan etmişlerdir. Bizans ve Pontus topraklarında (!) bağımsız bir Yunan devleti kurmak isteyen Megali İdea (Büyük Ülkü), Türk topraklarında tek bir Türk ve Müslüman kalmamasını hedef göstermiştir. Müslüman-sız-Türksüz bir Avrupa yaratmak isteyen Batılı devletlerin destekleriyle Yunan isyanının başarı kazanması ve 1830'da Yunan devletinin kurulmasından sonra çıkan bütün isyanlarda aynı politikalar uygulanmıştır.

Çıkan bütün isyanlar sırasında Müslüman-Türk ahaliye karşı büyük katliamlara girişilmiştir. Bağımsız devletler/devletçikler kurulduktan sonra da katliamlar devam etmiştir. Balkanlarda ortaya çıkan isyanlarda girişilen katliamlarla ilgili verilen rakamlar gerçekten ürperticidir. Gerek savaşlarda gerekse isyanlarda Müslüman-Türklerin maruz kaldıkları saldırılar ve mezalim, **yüz yıl boyunca** Balkanlardan Anadolu'ya doğru büyük göçlere yol açmıştır. Millî devletlerin kurulmasıyla belli bir toprak parçasını ülke olarak seçen ve siyasi gücü elinde bulunduran etnik bir grup, orada yaşayan farklı etnik kökenden insanlara ve din gruplarına yaşama hakkı tanımamıştır. Bağımsız bir devlet yaratmak isteyen etnik bir topluluk için Türkler, bu yolda bir engel olarak görülmüştür. Bu durumda yapılması gereken Müslümanların kökten kazınıp yok edilmesi idi. 1830 yılında Mora'da bir Yunan devleti kurulduğunda orada yüz yıllardır yaşayan Türklerden arındırılmış bir krallık vardı. Bulgar isyanında ve daha sonraki dönemlerde de Müslümanlara karşı büyük katliamlara girişilmiş ve yerlerinden yurtlarından atılmışlardır.

Balkan savaşları sırasında da Müslüman-Türk ahaliye karşı girişilen katliam, tecavüz, yakma-yıkma, yağma-talan gibi insanlık dışı olaylar da bir savaş psikolojisi ile açıklanamaz. Asıl amaç nüfus kesafetini değiştirmek suretiyle Türklerden arındırılmış bir Balkan coğrafyası yaratmaktır. Bundan sonra Batılı büyük devletlerin belirledikleri milletlerin kendi kaderlerini tayin etmeleri (self-determination) ilkesini uygulamak hiç de zor olmayacaktır. (!) Gerek savaşlarda gerekse isyanlarda Müslüman-Türk halkının maruz kaldığı katliamlar, Batılı büyük devletler tarafından görmezden gelinmiş, kimi zaman doğrudan kimi zaman zımnen destek görmüştür. Batılı devletlerin politikalarına bakılırsa meselenin tabii haklar ve özgürlüklerin ötesinde

Altı asır kesintisiz hayatiyetini sürdüren Osmanlı Devleti'nin çözülme/yıkılış sürecinde karşı karşıya kaldığı netameli meseleler ve kurulan yeni dünya düzeninde muhasım devletlerin takip ettikleri politikalar ile bu dönemde kabul gören fikriyat, Millî Mücadele'nin asıl ve tarihi sebeplerini oluşturduğu gibi esasen yeni Türk devletinin kuruluş esaslarını da belirlemiştir.

siyasi bir mesele olduğu görülür. Anlaşılacağı gibi "Nüfus kesafeti" ve "İmtizaç/bir arada yaşama iradesi/toplumsal mutabakat" esasına dayanan bu ilke, Osmanlı Devleti'nin aleyhinde kullanılan hukuki bir kılıftan başka bir şey değildir.

Bu ilkeye dayalı politikalara ve uygulamalara bakılınca görülen odur ki, şayet hedefteki bir bölgede yer alan topluluk/halk nüfus bakımından yeterli çoğunlukta değilse yeterli çoğunluğu sağlamanın yolları aranmış ve orada yaşayan unsurlar arasında bir arada yaşama iradesinin ortadan kalkmasına çalışılmıştır. Bütün isyanlarda ve isyanlar sonrasında kurulan ulus-devletlerde Müslüman ahaliye karşı katliamlara girişilmesinin temel sebebi budur. Böylece tahayyül edildiği gibi Müslüman-sız-Türksüz bir Avrupa gerçekleşmiş olacaktır. Katliamlar aynı zamanda toplumsal mutabakatın ortadan kalktığını gösterecektir. Katliamların meşrulaştırılması için de "Türklerin boyunduruğu ve zulmü altında yaşayan Hristiyan unsurların kurtarılması" propagandası yapılmak suretiyle yapılanların masumane hareketler olduğu algısı yaratılarak hem Avrupa kamuoyu etkilenmiş hem de Osmanlı Devleti'ne müdahale zemini hazırlanmıştır.

Osmanlı Devleti'nde yaşayan Ermeniler de hiçbir vilâyette çoğunluğu teşkil etmedikleri hâlde Balkanlarda olduğu gibi isyan ettiler ve Müslüman-Türk halkına karşı katliamlara giriştiler. Bu suretle Batılı devletlerin dikkatini çekmek ve müdahale etmelerini sağlamak isteyen Ermeniler, belli bölgelerde (özellikle vilâyât-ı sittede) nüfus kesafetini lehlerine çevirmek ve bir arada yaşamak iradesinin kalmadığını göstermek suretiyle hukuki zemini hazırlamış olacaktı. Böylece Batılı devletlerin destekleriyle tahayyül edilen bağımsız Ermenistan devleti kurulmuş olacaktır.

Esasen Batılı devletler, Ermenilerin bağımsız ve millî bir devlet kurmalarının pek de mümkün olamayacağını biliyorlardı. Ancak Ermenilerin hamiliğini üstlenmek, büyük devletlerin politikaları için gerekli idi. Ermenilerin hakları (bahanesi) en azından Osmanlı Devleti üzerinde baskı kurabilecekleri meşru (!) bir gerekçe idi. Nitekim çok zaman geçmeden Ermenilerin bekledikleri gibi Batılı devletlerin meseleye doğrudan müdahil oldukları görülecektir. 1877-78 Osmanlı-Rus Harbi'nden sonra imzalanan Ayastefanos Antlaşması ile Rusya'nın zımnen elde ettiği himaye hakkını, Berlin Antlaşması ile diğer büyük devletler de elde etmişlerdir. Böylece mesele, Osmanlı Devleti'nin bir iç meselesi olmaktan çıkmış ve devletlerarası bir mesele hâlini almıştır. Artık bu tarihten sonra Balkanlarda olduğu gibi çıkartılan isyanlarla Türk milletinin Anadolu'daki varlığı ve hâkimiyetine son verilme istenecektir.

Bütün bu gelişmeler göstermektedir ki, Osmanlı toplumundaki imtizacın ortadan kalkması, iktisadi ve askeri gücünü kaybeden Osmanlı Devleti'nin peş peşe girdiği savaşlarda yenilmesi ve sanayileşmiş Batılı büyük devletlerin takip ettikleri politikalar bütün Osmanlı coğrafyasının muhafazasını imkânsız hâle getirmiştir. Bu durumda devletin sahib-i aslisi olan Türkler de kozmopolit ve heterojen Osmanlı toplumunu bir arada tutmanın imkânsızlığını görmüşler ve kendi millî devletlerini kurmak istemişlerdir. Bu arzu esasen Türkler için var olma ve bir istiklal meselesi idi.

Bu bilgilerden de anlaşılacağı gibi 19. yüzyıl başlarından itibaren Osmanlı Devleti'nde yaşayan muhtelif topluluklar/toplumlar milliyetçi görüşler/ideolojiler ekseninde hareket etmeye başlamışlar, Batılı büyük devletlerin desteğini almak suretiyle de millî devletlerini kurmaya girişmişlerdir. Ortaya çıkan isyanlar, Osmanlı millet sisteminin çökmesine yol açtığı gibi Osmanlı Türkleri arasında da millîliğe/millîleşmeye önem veren bir anlayışın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Anlaşılacağı gibi Balkanlardaki çözüme, bütün Osmanlı coğrafyasında gayrı Türk unsurları dil, din ve soy birlik temelinde bir millîleşme fikriyatını kabule zorlamıştır.

Batılı devletler karşısında siyasi-askerî zafiyetlerin temelinde sosyal yapıdaki çözülmenin olduğu anlaşılınca bir dizi yeni tanzime yönelen Osmanlı devlet erkânı, eski "Millet Sistemi" yerine dinî ve etnik kimlikten bağımsız bir "Osmanlı Vatandaşlığı" oluşturmak istemiştir. 1839 Tanzimat Fermanı ile ülkede yaşayan insanlara Osmanlıkimliğinde eşit vatandaşlık vaadinde bulunuluyor, iç hukuk bu yönde yeniden düzenleniyordu. Ancak 1856'da Islahat Fermanı ile vatandaşlığa dayalı yeni Osmanlı milleti hiçbir zaman ortaya çıkmayacaktır. Bilakis

Tanzimat'ın verdiği bir takım haklar topluluklar arasındaki mesafeyi iyice açmıştır. Tanzimat'ın müspet neticeler doğuracağına inanan bir kısım Osmanlı münevveri dışında hiç kimse, bu fermanları inandırıcı bulmadığı gibi gayrimüslim tebaanın taşkınlıklarına yol açan ihanet belgeleri olarak görmüştür. Uygulamalara bakılınca fermanlarda eşit vatandaşlık hakları denilerek gayrimüslim tebaanın hakları ekseninde düzenlemeye gidildiği anlaşılır. Ancak büyük devletlerin ıslahat talepleri karşısında bocalayan Osmanlı Devleti'nin, homojen bir yapıda Osmanlı milletini inşa etmesine müsaade edilmediği gibi, yıkılışını sağlayacak hukuki gerekçelerin de oluşturulduğu görülecektir.

Osmanlı vatanına bağlılık idealine dayanan Osmanlılık şuuru ve Osmanlılık fikrinin devletin çöküşünü durduramadığı anlaşılınca İslamcılık ve Türkçülük fikirleri ön plana çıkmaya başlamış gayrimüslim tebaasının Osmanlılığı kabullenmediğini gören devlet de Müslüman tebaanın dâhil edileceği İslamcılık fikrini sahiplenmişse de bunda da başarılı olunamamıştır. Oysa İslam ümmetine mensubiyetlerinden dolayı Müslüman toplulukların, etnik bilinçlenmenin ön plana çıkmasından pek etkilenmedikleri düşünülmüştü. Kaldı ki, bu siyasetin (homojen yapıda) Osmanlı Milleti inşa etmek gayreti gibi Osmanlı İslam Milleti inşa etmek amacıyla yapıldığı da söylenemez. Bu gayretler, politik kaygılar sebebiyle Osmanlı toplumunu bir arada ve bir güç hâlinde tutmak arzusundan başka bir şey değildir. O günün şartları muvacehesinde düşünülürse siyasi, askeri ve ekonomik bakımlardan tamamen bağımlı hâle gelmiş, hareket imkânını kaybetmiş bir devletin yapabilecek başka bir şeyinin de olmadığını, teslim etmemiz gerekmektedir.

Felaketle sonuçlanan 1877-78 Osmanlı-Rus, 1911-12 Trablusgarp ve 1912-13 Balkan Harpleri Osmanlı Devleti'nin artık güçlü bir devlet olmadığını, yalnızca ülkenin parçalanmakta olduğunu ve tahayyül edilen Osmanlı Milleti'nin de mevcut olmadığını müşahhas bir şekilde ortaya koymuştur. Artık siyasi kaygılar, kadim bir milletin kendini ifade etmek ve yeni dünya düzeninde tarihi kimliğiyle var olmak isteği Türkçülük fikrinin/ideolojisinin kabulünü sağlayacaktır. Türk devletinin ideolojisinin Türklük üzerinde temellendirilmesini savunan Türk münevveri, vatan, siyasi kimlik ve Osmanlı-Müslüman kültürü çerçevesinde devlete bağlılık kavramlarını geliştirdiler. Bu hususta Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Mehmet Emin Yurdakul, Hamdullah Suphi gibi isimler ile Türk Derneği (25 Aralık 1908), Türk Yurdu Cemiyeti (18 Ağustos 1911) ve Türk Ocağı (12 Mart 1912) adlarıyla kurulan cemiyetler önemli bir misyonu üstlenmişlerdir.

Türkçülük fikrinin etkin olarak savunulmasında 1908-1911 yıllarında Rus Hükümeti'nin baskısı neticesinde Rusya'da yetişen ve Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Mehmet Emin Resûlzade gibi Türk münevverinin önemli yerlerinin olduğu da belirtilmelidir. Bu münevverlerin milliyetçilik fikrine sarılmalarının nedenleri üzerinde ayrıca durulması gereken bir husus olmakla birlikte Kafkaslardaki Türklerin Balkan Harbi'nden etkilendikleri ve Balkanlarda yaşanan acıların derin millî bir hissi uyandırdığı görülmür. Bu münevverlerin savundukları görüşlerin, Osmanlı Devleti'nde gelişmekte olan Türkçülük fikrine önemli katkılarda bulunmuş olduğu da bir gerçektir. Bu görüşler Türkçülük fikrinin, Türk milleti, milliyet ve Türklük kavramının, Osmanlı Devleti'nin dışında yaşayan Türkleri de içine alacak bir biçimde tanımlanması önemli bir husustur.

Yakın Çağ'ın başlarından itibaren ileri sürülen fikriyat çerçevesinde bakılırsa Yusuf Akçura'nın 1904'te *Üç Tarz-ı Siyaset*'inde vurguladığı gibi Pan-İslamizm ve Osmanlılık başarılı olamamıştır. Batılı devletlerin baskılarının yanında Türk münevverinin kaleme aldığı eserler, yeni fikirlerin yayılmasını sağladığı gibi aynı zamanda milliyetçiliğin gelişmesinde de önemli bir rol oynamıştır. Türkçeye, millî Türk tarihine ve millî Türk kültürüne yöneliş, Türk milleti ve kimliği etrafında yürütülen millî mücadele ruhunun doğmasına zemin hazırlamıştır.

Millî Mücadele'de sadece düşman ile savaşılma- mış, siyasi iktidarın kaynağı da el değiştirmiştir. Bu dönemde İstanbul Hükümeti'nin ülkeyi savunmadaki aczi karşısında "Milletin istiklâlini yine milletin azim ve

kararı kurtaracaktır." ifadesi, gerçekte yeni devletin kuruluş esasına işaret etmektedir. Yeni Türk devletini Türk milleti inşa edecek ve millî bağımsızlık esas olacaktır. Erzurum ve Sivas Kongrelerinde alınan kararlar, mana ve mahiyet itibarıyla aynı gerekçeye dayandığı gibi, 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması ile siyasi iktidar bizzat Türk Milleti'ne tevdi edilmiş, hâkimiyet-i millîyeye müstenit bir Türk devletinin kurulması hedeflenmiştir.

Gerek millî ve bağımsız bir devletin kurulması gerekse kurulacak olan devlette millî hâkimiyetin sağlanması şekli ve lafzi bir ifade olmayacak, mana ve mahiyet itibarıyla her alanda millî bir devletin hayat bulmasına gayret edilecektir. Atatürk'ün, "Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekleri tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklâline, kendi benliğine, millî ananelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir. Böyle bir mücadelenin gerektirdiği manevi unsurlarla mücehhez olmayan fertlere ve bu fertlerden oluşan toplumlara hayat ve istiklâl yoktur." sözleri esasen Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı dönemde edinilen tecrübelerin bir tezahürüdür ki, Türk milletinin, varlığı ve istiklali için en evvel ve her şeyden evvel istiklâline, millî benliğine ve kültürüne sahip çıkması gerektiğinin bir ifadesidir.

Sonuç olarak Millî Mücadele kazanıldıktan sonra kurulan yeni Türk devleti, Osmanlı Devleti'nin yıkıldığı bir dönemde yaşanan dramatik olayların ve kayıpların kazandırdığı derin tecrübeler ile Türk tarihinin ve yüksek Türk kültürünün kazandırdığı değerler üzerine yükselmiştir.

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, mturan@gazi.edu.tr

Kaynakça

- Anderson, Matthew Smith, Doğu Sorunu, 1774-1923, Uluslararası İlişkiler Üzerine Bir İnceleme, (Çeviren: İdil Eser), İstanbul, 2010
- Dilan, Hasan Berke, "Belgelerle Fransa'nın Ermeni Siyasetine Bakışı", Tarihte Türkler ve Ermeniler, Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı ve Yabancı Devletler, C.X, TTK yayını, Ankara, 2014
- Dumont, Paul, Mustafa Kemal Atatürk, (Çev. Zeki Çelikkol), Kültür Bakanlığı yayını, Ankara, 1993.
- Fromkin, David, Barışa Son Veren Barış, Modern Ortadoğu Nasıl Yaratıldı?, 1914-1922, (Çeviren: Mehmet Harmancı), İstanbul, 1989.
- Gencer, Ali İhsan, "Ermeni Sorununda Dış Etkenlerin Rolü", Uluslararası Türk-Ermeni İlişkileri Sempozyumu, Bildiriler, 24-25 Mayıs 2001, İstanbul, 2001
- Karaca, Taha Niyazi, İngiltere Başbakanı Gladstone'un Osmanlı'yı Yıkma Planı, Büyük Oyun, İstanbul, 2011
- Karpat, Kemal H., "Etnik Kimlik ve Ulus Devletlerin Oluşumu", Osmanlı, C. II, Yeni Türkiye yayını, Ankara, 1999
- Karpat, Kemal H., Balkanlar'da Osmanlı Mirası ve Ulusçuluk, (Çev. Recep Boztemur), Ankara, 2004
- Kennedy, Paul, Büyük Güçlerin Yükseliş ve Çöküşleri, 1500'den 2000'e Ekonomik Değişme ve Askeri Çatışmalar, (Çeviren: BirtaneKaranakçı), Türkiye İş Bankası yayını, Ankara, 1996.
- Küçük, Cevdet, Osmanlı Diplomasisinde Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı (1878-1897), İstanbul, 1986
- McCarthy, Justin, Ölüm ve Sürgün, (Çev. Bilge Umar), İstanbul, 1998
- Said Halim Paşa, Buhranlarımız ve Son Eserleri, (Haz. M. Ertuğrul Düzdağ), İstanbul, 1991.
- Sonyel, Selahi R., "Hıristiyan Azınlıkları ve Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Dönemi", Osmanlı, C. II, Yeni Türkiye yayını, Ankara, 1999,
- Turan, Mustafa, "Yakınçağda Osmanlı Devleti'ni Parçalama Politikaları ve Ermeni Meselesi" Tarihte Türkler ve Ermeniler, Ermeni Meselesinin Ortaya Çıkışı ve Yabancı Devletler, C.X, TTK yayını, Ankara, 2014
- Uçarol, Rifat, Siyasi Tarih (1789-1999), İstanbul, 2000.